

TÀI NGUYÊN GIÁO DỤC MỞ – VAI TRÒ VÀ TIỀM NĂNG PHÁT TRIỂN

Tài nguyên giáo dục mở (Open Educational Resources - OER) là nguồn tài nguyên học tập miễn phí có sẵn trên internet. OER được cấp giấy phép công khai hoặc trong phạm vi công cộng và cho phép sử dụng hoặc tái sử dụng miễn phí. OER có thể tồn tại ở nhiều định dạng khác nhau như: văn bản, âm thanh, video, đa phương tiện hay siêu phương tiện, hoặc kết hợp của nhiều định dạng. Chúng có thể được xây dựng dựa trên cơ sở một vấn đề học tập đơn lẻ, một bài học, một chuỗi các bài học, toàn bộ khóa học hay thậm chí toàn bộ một chương trình học. Mặc dù OER có thể khác nhau về định dạng, cấu trúc hay cách tiếp cận, song chúng có chung một điểm là tính mở [2].

1. Tìm hiểu việc triển khai OER tại một số cơ sở giáo dục trên thế giới

Hiện nay trên thế giới, nhiều cơ quan, tổ chức ở các lĩnh vực liên quan đang trong quá trình xem xét và triển khai OER. Năm 2019, tại Canada, một báo cáo điều tra nghiên cứu về tác động của việc triển khai OER tại một số cơ quan/tổ chức đã được thực hiện. Cuộc điều tra đã được tiến hành ở 13 cơ quan/tổ chức trên thế giới, bao gồm: 3 trường cao đẳng công cộng và 1 trường đại học ở Hoa Kỳ; 3 trường đại học, 1 trường cao đẳng ở Canada và 5 trường đại học quốc tế tại các khu vực châu Phi, Trung Đông, Nam Mỹ và Đông Nam Á [4].

Dữ liệu thu thập là các tài liệu liên quan đến nghiên cứu và các ý kiến phản hồi từ các thành viên tham gia chính trong việc triển khai OER.

13 trường hợp nghiên cứu này đã cho thấy cái nhìn tổng quan ở nhiều khía cạnh khác nhau trong việc phát triển, ứng dụng và những tác động của OER, bao gồm:

- Sử dụng OER cho việc dạy và học;
- Vấn đề tích hợp OER vào các chương trình và khóa học;
- Việc phát triển OER bởi từng giảng viên cũng như các nhóm giảng viên;
- Việc điều chỉnh OER để phù hợp với các yêu cầu về văn hóa, ngôn ngữ và nội dung khóa học;

- Các chương trình, chiến lược liên quan đến giảng viên trong việc phát triển và sử dụng OER;

- Lợi ích của OER đối với việc học tập của sinh viên và hiệu quả trong việc giảng dạy;
- Những kết quả mang lại cho cơ quan/tổ chức từ việc tích hợp OER.

Hình thức điều tra được tiến hành theo phương thức gửi câu hỏi, tập trung vào năm phương diện chính:

- Cơ hội: Vì sao họ quyết định triển khai OER?
- Đổi mới: Họ đã triển khai như thế nào?
- Lợi ích: Những kết quả thu nhận được là gì?
- Thách thức: Những vấn đề phải đối mặt trong quá trình thực hiện?
- Tiềm năng: Tiềm năng mà họ nhận thấy khi thực hiện dự án?

Cơ hội

Hơn một nửa (7/13) cơ quan/tổ chức cho biết, cơ hội để triển khai OER được thúc đẩy nhờ các yếu tố hỗ trợ từ bên ngoài. Các cơ quan/tổ chức này đều cho rằng, việc đảm bảo cung cấp nguồn học liệu có chất lượng là yếu tố chính quyết định cho việc triển khai OER, trong đó hiệu quả của việc giảng dạy được cho là yếu tố quan trọng trong việc đưa ra quyết định triển khai OER. Ngoài ra, còn một số yếu tố khác như: Mong muốn thúc đẩy sự đổi mới trong đội ngũ giảng viên; hướng tới việc làm chủ về công nghệ; khuyến khích sự hợp tác giữa các giảng viên trong và ngoài trường; sử dụng OER để điều chỉnh, gắn kết chặt chẽ giữa nội dung và chương trình giảng dạy; giảm thời gian xây dựng chương trình; giảm bớt thời gian và chi phí phát triển học liệu; hỗ trợ việc tự học, tự nghiên cứu của sinh viên; và mong muốn thiết kế mô hình khóa học trực tuyến mở ở phạm vi rộng (Massive Open Online Course - MOOC).

Đổi mới

Một số lượng đáng kể (6/13) cơ quan/tổ chức đã báo cáo rằng, sự đổi mới mà họ có được khi triển khai OER là xây dựng văn hóa

cởi mở giữa các giảng viên; trong khi một số khác (4/13) cơ quan/tổ chức nhấn mạnh đến yếu tố đổi mới chính là việc tạo ra một kho lưu trữ nội dung; số còn lại (3/13) cơ quan/tổ chức nhấn mạnh, mục tiêu quan trọng nhất của họ là giới thiệu và ứng dụng công nghệ mới.

Một số cơ quan/tổ chức đã đưa ra những điểm sau: Việc tích hợp OER vào các khóa học của mình là một kết quả có tính sáng tạo; việc đưa vào đó các nội dung hỗ trợ được coi là một bước tiến; các giảng viên sẽ trở nên sáng tạo và đổi mới hơn trong phương pháp giảng dạy; thúc đẩy sự cộng tác giữa các giảng viên và cán bộ thư viện; việc triển khai OER đã nâng cao danh tiếng của các cơ quan/tổ chức thực hiện vì sự đổi mới cho cộng đồng.

Lợi ích

Phần lớn (8/13) cơ quan/tổ chức cho rằng, sự hợp tác và chia sẻ nguồn tài liệu giữa các giảng viên (cả trong và ngoài trường) là lợi ích căn bản nhất. Có 6 báo cáo trình bày về những cải tiến đáng kể cả về nội dung và chất lượng giảng dạy trong các cơ quan/tổ chức này, trong đó nhấn mạnh rằng OER cho phép họ có được sự mềm dẻo, linh hoạt trong những vấn đề mang tính pháp lý, kỹ thuật và giáo dục để có thể bản địa hóa, cập nhật hay nói cách khác là có thể cải thiện, nâng cao chất lượng nội dung học liệu và công tác giảng dạy. Về mặt pháp lý, việc cho phép sửa đổi nội dung được xem là một cải tiến quan trọng đối với những nội dung mang tính thương mại hóa. Về mặt kỹ thuật, OER cho phép chuyển sang bất kỳ thiết bị và phương pháp giáo dục nào đã được cải tiến để phù hợp với nội dung bài giảng và phong cách truyền đạt của người dạy.

Một số lợi ích khác cũng đã được đề cập đến bao gồm: sử dụng OER để giới thiệu các phương pháp giáo dục mới, giảm thời gian cần phải có đối với việc phát triển một khóa học, khả năng thích ứng và thay đổi nội dung để phù hợp với việc giảng dạy của họ. Một số cơ quan/tổ chức đã nói đến khả năng cập nhật các khóa học của họ và việc sử dụng công nghệ một cách hiệu quả. Số khác ghi nhận rằng, việc triển khai OER giúp các cán bộ, giảng viên của họ có thêm thời gian cho việc nghiên cứu, vì OER đã tiết kiệm cho họ khá

nhiều thời gian chuẩn bị bài giảng, do đó cũng giúp tăng thêm những nghiên cứu, sáng kiến mới. Việc triển khai OER cũng dẫn đến những chính sách mở, cải thiện môi trường làm việc cho giảng viên và đơn vị quản lý.

Đối với sinh viên, lợi ích đáng kể nhất là tiết kiệm được chi phí. Việc cải thiện chất lượng nội dung và phương pháp giảng dạy sáng tạo hơn, cùng với khả năng truy cập dễ dàng tới các nguồn tài liệu được cung cấp bởi OER trên các thiết bị khác nhau là một lợi ích quan trọng, Điều này có thể giúp sinh viên cải thiện các kỹ năng học tập và đạt được những thành tích tốt trong các khóa học của mình.

Thách thức

Những thách thức được đề cập đến là, vấn đề quá tải công việc liên quan đến thời gian cần thiết để đánh giá chất lượng của OER đầu vào; các giảng viên còn thiếu kiến thức chuyên môn về kỹ thuật, cũng như việc thiếu hiểu biết đối với các vấn đề về pháp lý liên quan đến bản quyền. Ngoài ra, băng thông thấp (hoặc không có mạng internet) tại nhà cũng là một trở ngại lớn đối với sinh viên. Có ý kiến lại cho rằng, có nhiều nội dung thừa trong các khóa học từ OER. Một số giảng viên gặp khó khăn trong việc trích dẫn OER, trong khi một số khác lại gặp khó khăn khi in nội dung lúc cần.

Một thách thức lớn đối với các cơ quan/tổ chức là việc xây dựng nhận thức của giảng viên đối với OER. Bên cạnh đó, các vấn đề liên quan đến cơ sở hạ tầng chưa đủ mạnh cũng là một thách thức lớn trong việc triển khai.

Tiềm năng

Có rất nhiều câu trả lời liên quan đến tiềm năng của OER tại các cơ quan/tổ chức này. Các báo cáo đưa ra rằng, tiềm năng của OER là tiết kiệm chi phí, cũng như giúp cho giảng viên trở nên năng động hơn. OER cũng có thể giúp thu hút và giữ chân sinh viên. Tuy nhiên, cần phát triển chiến lược và kế hoạch cho vấn đề này. Một trường đại học đã báo cáo về việc sử dụng OER để hỗ trợ quan hệ đối tác công - tư với một công ty chuyên về thử nghiệm, trong khi một trường hợp khác cũng thiết lập mối quan hệ đối tác như vậy để hỗ trợ trong

việc triển khai OER. 13 cơ quan/tổ chức này đã cung cấp những thông tin tham khảo quan trọng cho những cơ quan/tổ chức đang xem xét về việc triển khai sáng kiến OER. Mỗi báo cáo đều nêu ra các cơ hội và thách thức cụ thể, trong đó nhiều báo cáo xác nhận rằng, động lực chính cho việc đổi mới trong cơ quan/tổ chức của mình chính là mong muốn cùng hướng đến một môi trường văn hóa mở với việc chia sẻ tri thức, làm thay đổi nhận thức của giảng viên về khả năng của OER, và các khía cạnh khác liên quan đến các khóa học mở.

2. Tài nguyên giáo dục mở - giải pháp hữu ích phục vụ đào tạo trực tuyến

Khảo sát trên được nhóm nghiên cứu thực hiện vào năm 2019, do vậy, mục tiêu của việc triển khai OER để phục vụ cho các vấn đề liên quan đến các khóa học trực tuyến hay học từ xa chưa phải là lựa chọn hàng đầu của các cơ quan/tổ chức này. Tuy nhiên, đến năm 2020, vấn đề OER đã có những thay đổi lớn trong cách nhìn nhận và đánh giá về vai trò của OER trong việc đào tạo trực tuyến hay giáo dục từ xa.

Năm 2020, khi đại dịch COVID-19 bùng phát, hầu hết chính phủ của các quốc gia trên thế giới đã phê chuẩn việc cho phép tạm thời đóng cửa các cơ sở giáo dục nhằm nỗ lực ngăn chặn sự lây lan của đại dịch. Các trường đại học, các thư viện đang giải quyết vấn đề này để tối ưu hóa việc học tập và giảng dạy trực tuyến trong thời điểm thách thức đối với sức khỏe cộng đồng.

Tại Hoa Kỳ nói riêng và nhiều quốc gia trên thế giới nói chung, các trường đại học và cao đẳng buộc phải tạm thời đóng cửa và chuyển sang hình thức giảng dạy, hướng dẫn trực tuyến. Tuy nhiên, việc hạn chế quyền truy cập trực tuyến tới các tài liệu học tập như sách giáo khoa đã trở thành một trong những rào cản lớn đối với việc học tập của sinh viên trong “kỷ nguyên COVID-19”. Trong môi trường học tập trước đây, với việc giá sách giáo khoa tăng mạnh, nhiều sinh viên không đủ khả năng để có đầy đủ học liệu cần thiết cho các khóa học. Do vậy, giải pháp thông thường của sinh viên là sử dụng bản sao các

tài liệu hoặc các cuốn sách được mượn từ bạn bè hoặc từ thư viện của trường. Tuy nhiên, các lựa chọn này là không thể chỉ sau một đêm, khi các trường buộc phải đột ngột đóng cửa và tất cả mọi người cần tuân thủ nghiêm ngặt những quy định của chính phủ về giãn cách xã hội để ngăn chặn sự lây lan của bệnh dịch.

Tại Hoa Kỳ, các nhà giáo dục đã làm việc với các nhà xuất bản để hạn chế các rào cản về bản quyền mà các nhà xuất bản đã đặt ra. Các cuộc đàm phán này nhằm giúp sinh viên của họ được phép truy cập vào các nguồn tài liệu thiết yếu phục vụ cho việc học tập. Tuy nhiên, các tài liệu này chỉ được các nhà xuất bản cho phép truy cập miễn phí trong thời gian đại dịch với khoảng một học kỳ, chứ không phải vĩnh viễn như OER.

Các nhà cung cấp OER như Lumen Learning, Saylor Academy và Open Course Library có các khóa học trực tuyến đầy đủ và dễ dàng tích hợp vào các hệ thống quản lý học tập, sử dụng tiện lợi cho giảng viên, nội dung có thể tùy chỉnh. Sinh viên có quyền truy cập ngay lập tức, miễn phí và không giống như quyền truy cập vào nội dung tài liệu của các nhà xuất bản, quyền truy cập này sẽ không bị mất đi sau khi học kỳ kết thúc [3].

Trong thời điểm khó khăn do ảnh hưởng của đại dịch thế giới, hệ thống Đại học bang California (California State University - CSU) tiếp tục phát triển các hình thức học tập có thể giảm chi phí cho sinh viên nhưng vẫn duy trì một nền giáo dục chất lượng cao. Hệ thống CSU bao gồm 23 trường thành viên và 8 trung tâm trực thuộc với khoảng gần 500.000 sinh viên theo học, gần 50.000 giảng viên và nhân viên. Đây được xem là một hệ thống giáo dục đại học công lập lớn nhất Hoa Kỳ. CSU đã có một chương trình sáng kiến nhằm cung cấp cho sinh viên những giải pháp học tập với chi phí có thể chấp nhận được. Các tài nguyên như MORLOT, COOL4Ed, Skill Commons và các nguồn tài nguyên thư viện khác không chỉ giúp làm giảm áp lực chi phí về tài liệu học tập cho các khóa học của sinh viên, mà còn góp phần quan trọng đối với thành công của nhiều sinh viên trong trường. Đây là chương trình về tiếp cận kỹ thuật số và công bằng cho tất cả

sinh viên và thời điểm này, nó kịp thời hơn bao giờ hết trong bối cảnh mà các tổ chức giáo dục đại học đang phải đối mặt trong những tuần và tháng tiếp theo của bệnh dịch.

Là trường đại học đi đầu trong vấn đề OER, CSU đã bắt đầu triển khai kho lưu trữ MERLOT của mình từ những năm 1990 và cho đến nay, kho dữ liệu này cung cấp hơn 90.000 tài nguyên giáo dục mở và có thể tra cứu, tìm kiếm theo ngành học.

Với phương thức học trực tuyến, OER đã trở nên rất lý tưởng đối với cả sinh viên và giảng viên vì chúng hầu như đều là dạng kỹ thuật số và có thể được nhúng vào các hệ thống quản lý học tập của trường. Điều này cũng hỗ trợ cho giảng viên rất nhiều trong việc chuẩn bị bài giảng với các chương trình đào tạo, tập huấn từ xa. Thông qua OER, các giảng viên có thể tự do và linh hoạt thiết kế các khóa học phù hợp với nội dung và phong cách truyền đạt của mình. Các giảng viên cũng tin tưởng rằng, OER có nhiều tiềm năng phát triển trong tương lai và sẽ hỗ trợ hiệu quả cho cả sinh viên và giảng viên trong quá trình chuyển đổi sang hình thức học tập từ xa hay học trực tuyến [1].

Kết luận

Khai thác nguồn tài nguyên giáo dục mở miễn phí rộng lớn trên thế giới, không bị ràng buộc về bản quyền chính là điều mà các trường đại học và các thư viện đại học trên thế giới nói chung và Việt Nam nói riêng đang hướng tới. Trong thời gian qua, để phục vụ tốt cho giải pháp học tập từ xa, rất nhiều trang Web của các trường đại học và các thư viện đại học trên thế giới đã dành một phần quan trọng để giới thiệu, hướng dẫn và cung cấp thông tin về các cơ sở dữ liệu mở, các kho dữ liệu mở và các nguồn OER. Năm 2020 đã cho thấy hơn bao giờ hết, OER thực sự cần thiết và tiện lợi trong việc hỗ trợ giảng dạy và học tập. Đây cũng là cơ hội để các giảng viên tin tưởng hơn vào OER và khuyến khích họ sẵn sàng chuyển sang các nguồn tài nguyên mới với chi phí thấp.

OER không chỉ miễn phí, cho phép tái sử dụng và lưu giữ không giới hạn, mà đặc biệt

là có thể khai thác mọi lúc, mọi nơi. OER chủ yếu là tài nguyên số và mặc dù là miễn phí, song để có thể khai thác và sử dụng, sinh viên cần có các thiết bị sử dụng và kết nối mạng internet. Do vậy, để triển khai OER một cách hiệu quả, vẫn còn nhiều vấn đề phải giải quyết để nâng cao nhận thức về nguồn tài nguyên này. Bên cạnh đó, cần có sự hợp tác, chia sẻ của một số cơ quan/đơn vị liên quan, đặc biệt là sự hỗ trợ về công nghệ thông tin và truyền thông để đảm bảo tất cả sinh viên đều có đủ điều kiện để hưởng lợi từ OER và tham gia vào hình thức đào tạo trực tuyến một cách công bằng.

Nguyễn Thị Tú Quyên
(Tổng hợp và lược dịch)

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. The California State University Learning everywhere: Open Educational Resources in the COVID-19 Era. Truy cập tại: https://www.newswise.com/coronavirus/learning-everywhere-open-educational-resources-in-the-covid-19-era/?article_id=730156 (ngày 18/4/2020).
2. McGreal Rory (2013). Creating, Using and Sharing Open Educational Resources. Truy cập tại: <http://oasis.col.org/handle/11599/44> (ngày 12/3/2020).
3. Lindsey Gumb (2020). What “Open” during COVID-19? In Global Pandemic, OER and Open Access Matter More than Ever. Truy cập tại: <https://nebhe.org/journal/whats-open-during-covid-19-in-global-pandemic-oer-and-open-access-matter-more-than-ever/> (ngày 15/4/2020).
4. Rory McGreal (2019). A Survey of OER Implementations in 13 Higher Education Institutions. International Review of Research in Open and Distributed Learning, 20, 4. Truy cập tại: <https://www.infodocket.com/2020/03/06/research-article-a-survey-of-oer-implementations-in-13-higher-education-institutions/> (ngày 10/3/2020).